

Nr 23.

Ankom till riksdagens kansli den 10 mars 1938 kl. 2 e. m.

*Utlåtande i anledning av väckt motion om vissa lönetillägg
ur kyrkofonden åt kyrkoherden och komministern
i Södra Sallerups m. fl. församlingars pastorat.*

I en inom första kammaren väckt, till lagutskott hänvisad motion, nr 104, vilken behandlats av första lagutskottet, har herr *Löfvander* hemställt, att riksdagen måtte besluta att kyrkoherden och komministern i S. Sallerups, Husie, Bjärshögs och Oxie församlingars pastorat måtte medgivas rättighet att av kyrkofondens medel årligen från och med den 1 maj 1933 till utgången av nu löpande löneregleringsperiod av kyrkofonden utbekomma ett belopp av för kyrkoherden 970 kronor och för komministern 360 kronor.

I fråga om de skäl som ligga till grund för motionärens hemställan får utskottet, i den mån redogörelse därför ej lämnas här nedan, hänvisa till motionen.

Enligt lagen den 9 december 1910 om reglering av prästerskapets avlöning skall avlöningen till ordinarie präster bestämmas särskilt för varje pastorat genom lönereglering som fastställs av Kungl. Maj:t. I lönerna ingå även s. k. fyllnadsbelopp, beräknade bl. a. efter pastoratets folkmängd. Fastställd lönereglering skall tillämpas i 20 år. Enligt 10 § i lagen kan församling besluta höja lön som Kungl. Maj:t enligt lagen bestämt; viss kvalificerad majoritet fordras emellertid för beslutet och detsamma skall underställas Kungl. Maj:ts prövning.

En betydelsefull omläggning av sättet för bestridande av prästlönerna vidtogs år 1932 genom utfärdandet av lagen den 30 augusti 1932 om kyrkofond, vilken ersatte den dittills gällande lagen i ämnet av år 1910, samt lagen den 30 augusti 1932 angående ändring i vissa delar av prästlöneregleringslagen. Tidigare hade gällt att för gäldandet av prästlönerna pastoratet skulle i nu angiven ordning taga i anspråk *dels* utdebiterade medel intill 30 öre för skattekrona (tre öre för fyrk), den s. k. första treöringen, *dels* avkastningen av pastoratets boställen samt andra pastoratets prästlönетillgångar (fonderäntor, avgälder), *dels* ock utdebiterade

medel intill ytterligare 30 öre för skattekrona, den s. k. andra treöringen (19 § prästlöneregleringslagen). Skulle ytterligare medel erfordras, erhöles de genom tillskott från kyrkofonden; sådant skulle dock icke utgå för bl. a. lönebelopp som församling enligt 10 § löneregleringslagen särskilt förbundit sig att utgöra (21 § prästlöneregleringslagen). Därest enligt det ovanstående i något pastorat hela eller någon del av boställs-avkastningen icke togs i anspråk, uppsamlades överskottet i kyrkofonden.

Genom nyssnämnda lagar av år 1932 har följande ordning genomförts. Till prästlönernas bestridande skall i första hand användas avkastningen av pastoratets prästlönетillgångar; dessa ha — såsom man uttryckte det vid reformens genomförande — »lagts i botten» i stället för den första treöringen. I andra hand skall anlitas uttaxerade belopp (församlingsavgifter) till ett öretal för skattekrona som Kungl. Maj:t för varje år bestämmer. Erfordras ytterligare belopp, erhåller pastoratet tillskott därför av kyrkofonden, dock ej för gäldande av lönebelopp enligt 10 § prästlöneregleringslagen (7 § lagen den 30 augusti 1932 om kyrkofond). Uppstår överskott av pastoratets prästlönетillgångar, skall hälften därav inlevereras till kyrkofonden. Till kyrkofonden skall dessutom av varje pastorat inlevereras allmän kyrkoavgift; dennas grundbelopp är 15 öre för skattekrona, och Kungl. Maj:t bestämmer årligen hur stor del av grundbeloppet som skall för året uttagas. Nyssnämnda öretal för församlingsavgifter skall bestämmas till dubbla beloppet av vad för skattekrona uttages i allmän kyrkoavgift, dock högst 20.

I allmän kyrkoavgift har uttagits: för ecklesiastikåret 1933—34 12 öre, för ecklesiastikåret 1934—35 15 öre, för tiden 1 maj—31 december 1935 9 öre, för år 1936 11 öre och för år 1937 10 öre, allt för skattekrona. Det förutnämnda öretalet för församlingsavgifter har under samma tidsperioder bestämts till 20 med undantag för tiden 1 maj—31 december 1935, då öretalet utgjort 13.

Angående tillkomsten av stadgandet i 10 § prästlöneregleringslagen må anföras följande.

Såsom motiv för församlings rätt att höja av Kungl. Maj:t fastställd avlöning anförde den s. k. prästlöneregleringskommittén i sitt år 1903 avgivna betänkande:

Under den tid, för vilken fastställd lönereglering äger gällande kraft, kunna inom ett pastorat förhållanden inträffa, som, redan innan regleringens giltighetstid utlöper, göra en förändring beträffande så väl avlöning som organisation önskvärd. Folkmängden kan tillväxa så hastigt, att prästens möda icke finner sin skäliga lön i de inkomster, som äro med tjänsten förenade. Det kan även visa sig behövt, att en ny tjänst anordnas inom pastoratet eller att detta till och med varder delat. Mera sällsynt torde vara, att minskning av prästerliga tjänster, genom indragning av komministratur eller genom sammanslagning av pastorat,

under löpande löneregleringsperiod framstår som ett så oavvisligt behov, att icke tiden för ny reglerings uppgörande kan avvaktas. Vilka skälen till en förändring i bestående förhållanden än må vara, torde de krav, som i sådant avseende framställas, böra, i den mån de äro befogade och icke vid genomförandet kränka den enskildes rätt, också vinna beaktande.

I det i motionen för riksdagens prövning framlagda ärendet har tidigare förekommit följande.

Genom resolution den 22 februari 1924 fastställde Kungl. Maj:t lönereglering för prästerskapet i Södra Sallerups, Husie, Bjärshögs och Oxie församlingars pastorat att gälla för tiden den 1 maj 1924—den 30 april 1944. Därvid förordnades, att i pastoratet skulle vara anställda kyrkoherde och en komminister, vilka skulle åtnjuta löner till vissa belopp; av kyrkoherdens lön utgjorde 630 kronor fyllnadsbelopp med hänsyn till pastoratets folkmängd och av komministerns lön 315 kronor fyllnadsbelopp av nyss angiven beskaffenhet.

Sedermera anhöll pastoratet hos Kungl. Maj:t — under åberopande av att pastoratets folkmängd, som vid löneregleringens fastställande år 1924 uppgått till något över 3,100 personer, sedan dess i det närmaste fördubblats och vid 1928 års utgång utgjorde 5,501 personer — om fastställelse jämlikt 10 § prästlöneregleringslagen av pastoratets vid kyrkostämman den 23 oktober 1929 enhälligt fattade beslut att från och med ecklesiastikåret 1929—1930 till utgången av den löpande löneregleringsperioden höja kyrkoherdens lön med 970 kronor och komministerns lön med 360 kronor om året, *under förutsättning att dessa belopp finge utgå av det överskott som årligen uppstode av de i pastoratet tillgängliga lönemedlen.*

Genom beslut den 11 april 1930 fastställde Kungl. Maj:t ifrågavarande beslut om lönehöjning; och skulle dessa lönehöjningar av pastoratet gäldas med anlitande av de medel, varom stadgades i 19 § prästlöneregleringslagen, *dock utan rätt för pastoratet att för ifrågavarande belopp erhålla ersättning på sätt i 21 § samma lag omförmäldes.* (Såsom ovan angivits reglerade sistnämnda lagrum pastorats rätt att erhålla tillskott ur kyrkofonden.)

I anledning av tillkomsten av 1932 års lagändringar på förevarande område gjorde pastoratet hos Kungl. Maj:t — under förmenande att förhållandena ändrats så att Kungl. Maj:ts beslut av den 11 april 1930 icke längre vore gällande — framställning i syfte att ifrågavarande lönehöjningar fortfarande måtte få utgå. Kammarkollegiet anförde i infortrat utlåtande, att lagarna den 30 augusti 1932 om kyrkofond och angående ändring i vissa delar av prästlöneregleringslagen icke torde ha kunnat medföra rubbning av Kungl. Maj:ts berörda beslut den 11 april 1930. Genom beslut den 1 februari 1934 fann Kungl. Maj:t pastoratets ifrågavarande ansökning ej föranleda något Kungl. Maj:ts yttrande.

Då avräkningslängd mellan pastoratet och kyrkofonden för ecklesiastikåret 1933—1934 upprättades av stiftsnämnden i Lund, upptogos pastoratets prästlönekostnader till ett belopp av 14,532 kronor 92 öre, däri ej inräknade de nu ifrågavarande lönehöjningsbeloppen. Avräkningen utvisade ett pastoratet tillkommande tillskott ur kyrkofonden å 2,979 kronor 12 öre. Pastoratet anförde besvär med yrkande att jämväl löneförhöjningarna måtte upptagas bland prästlönekostnaderna, men genom utslag den 12 november 1934 fann regeringsrätten — med avseende å bestämmelserna i 7 § i lagen om kyrkofond — ej skäl att göra ändring i stiftsnämndens beslut.

De ifrågavarande löneförhöjningarna ha med anledning härav ej utgått för tiden efter den 1 maj 1933. Enligt fastställda avräkningar har pastoratet till bestridande av prästlönekostnaderna erhållit tillskott ur kyrkofonden: för ecklesiastikåret 1934—35 med 4,296 kronor 79 öre, för tiden den 1 maj—den 31 december 1935 med 3,218 kronor 58 öre, för år 1936 med 3,221 kronor 24 öre och för år 1937 med 2,104 kronor 83 öre.

Till närmare belysning av förhållandet mellan pastoratet och kyrkofonden må här angivas följande siffror ur avräkningslängden för pastoratet för år 1937: Antalet skattekronor utgjorde 41,323. Pastoratets prästlöne-medel (avkastning av löneboställen och fonder) uppgingo till 4,163 kronor 49 öre. Beloppet av församlingsavgifter, som motsvarade en uttaxering enligt i 7 § lagen om kyrkofond angivna grunder (för året 20 öre för skattekrona), uppgick till 8,264 kronor 60 öre. Då prästlönekostnaderna upptogos till 14,532 kronor 92 öre, tillkom alltså pastoratet ett tillskott ur kyrkofonden å 2,104 kronor 83 öre. I allmän kyrkoavgift skulle emellertid för pastoratet utgöras 4,132 kronor 30 öre (10 öre för skattekrona), varför avräkningen utvisade ett saldo av allmän kyrkoavgift, kyrkofonden tillgodo, å 2,027 kronor 47 öre.

I februari 1937 anhöllo kyrkoherden i pastoratet W. Lindell, f. d. komministern därstädes E. Sandborg och t. f. komministern i pastoratet J. Elnegård hos Kungl. Maj:t att räknat från och med den 1 maj 1933 fortfarande få åtnjuta de ifrågavarande löneförhöjningarna under den återstående delen av löneregleringsperioden. De anförde därvid bland annat, att ett bifall till deras anhållan syntes kunna lämnas sålunda, att Kungl. Maj:t förklarade den av Kungl. Maj:t meddelade fastställelsen av pastoratets beslut om löneförhöjningarna skola gälla oberoende av den i pastoratets beslut angivna förutsättningen; efter den genom 1932 års lagstiftning genomförda ändringen i fråga om ordningen för prästlönekostnadernas utgående kunde ju i pastoratet icke uppstå överskott å prästlönetillgångarna.

I yttrande över ansökningen anförde pastoratet bland annat följande:

Har således Kungl. Maj:t två gånger medgivit, att denna löneförbättring skulle utgå, synes det oss, isynnerhet som folkmängden i pastoratet ytterligare ökats, obegripligt och orimligt, att den av vissa formella skäl indragits. Olikheten sedan överskottsmedlen försvunnit, mellan 1930 och nu, består ju endast däri att kyrkofonden tidigare ej fick till sig utbetalda de 970 och 360 kronor, som skulle till kyrkoherde och komminister i löneförbättring utgå, utan dessa utbetaltes direkt till prästerna, medan kyrkofonden nu först av pastoratet får penningssumman och sedan skulle utbetala den till pastoratets präster. Då således kyrkofonden, reellt sett, ej lider den minsta inskränkning i sina inkomster från pastoratet, förstå vi alldeles icke, varför löneförbättringen skulle indragas.

Kammarkollegium anförde i utlåtande:

Sökandenas framställning syntes närmast avse, att medel skulle utgå ur kyrkofonden till bestridande av ifrågavarande löneförhöjningar. Att för ändamålet bevilja anslag ur kyrkofonden torde emellertid, med hänsyn såväl till Kungl. Maj:ts beslut den 11 april 1930, varigenom pastoratets beslut den 23 oktober 1929 rörande förhöjningarna i fråga fastställts, som ock till stadgandet i 7 § kyrkofondslagen, icke kunna ifrågakomma. Skäl för anlåtande av andra allmänna medel torde icke heller föreligga.

I beslut den 26 november 1937 fann Kungl. Maj:t den ifrågavarande ansökningen ej föranleda någon Kungl. Maj:ts åtgärd.

I förevarande motion anföres bland annat:

Upplysningsvis vill jag meddela, att juristerna i Lunds domkapitel och tjänstemän i kammarkollegium ansett, att orättvisa skett, och tillrätt tjänstinnehavarna att söka rättelse, så också att skattekrönorna i pastoratet, som för året 1930 beräknades till 32,000, för innevarande år beräknats till 44,948 samt att i pastoratet ständigt minimum till prästlönens fullgörande uttaxerats.

Ett bifall till pastoratets anhållan torde ej medföra någon som helst farlig konsekvens, enär liknande förhållande mig veterligen ej i hela riket förekommit utom i Fosie pastorat, som nu dock helt inkorporerats med Malmö, och för vilket pastorat ny lönereglering nu tillämpas.

Orimligt synes vara, att en senare tillkommen lag skall under löpande löneregleringsperiod kunna beröva en präst en löneförmån, som en tidigare lag medgivit honom. Ett sådant tillvägagångssätt gent emot andra tjänstinnehavare synes mig otänkbart. *Skäligheten* synes mig under alla omständigheter tala starkt till förmån för rättelse i här nämnda fall.

Vissa billighetsskäl synas väl tala för att de ifrågavarande prästerliga befattningshavarna borde jämväl i fortsättningen få åtnjuta de lönetillägg som de tidigare enligt pastoratets beslut uppburit. Frågan huruvida lönetillägg skola beviljas ur kyrkofonden åt dessa enskilda prästermän — eller om måhända andra åtgärder böra vidtagas i syfte att undanröja möjligen förefintliga missförhållanden i pastoratet med av-

Utskottet.

seende å befattningshavarnas arbetsbörda — är emellertid av den art, att densamma synes i första hand böra ankomma på Kungl. Maj:ts övervägande. Med hänsyn härtill finner utskottet sig böra hemställa, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 10 mars 1938.

På första lagutskottets vägnar:

K. SCHLYTER.

Vid detta ärendes behandling ha närvarit:

från första kammaren: herrar *Schlyter*, *Wagnsson**, *Velander**, *Karl A. Karlsson*, *Karl Johan Olsson* och *Egnell*;

från andra kammaren: herrar *Bergquist**, *Lindqvist**, *Hedlund i Östersund**, *Lindmark**, *Olsson i Mellerud*, *Berg*, *Werner i Höjen* och *Gezelius**.

---

* Ej närvarande vid utlåtandets justering.
